

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 9 września 2016 r.

Adam Bodnar

IX.517.2856.2016.EB

Pan

Zbigniew Ziobro

Minister Sprawiedliwości

Prokurator Generalny

Dziewiętnaście lat temu do polskiego systemu prawa karnego wprowadzono instytucję mediacji. Podkreślano wówczas, iż jest ona wyrazem nowego spojrzenia na temat roli ofiary przestępstwa - wzmocnieniem jej pozycji w postępowaniu karnym, alternatywną metodą rozwiązywania konfliktów i skutecznym dopełnieniem klasycznej drogi sądowej. Zagadnienie to w szczególności reguluje art. 53 § 3 Kodeksu karnego, art. 23a Kodeksu postępowania karnego oraz rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 maja 2015 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych (Dz. U. poz. 716). Wspomniane przepisy odnoszą się do mediacji na etapie postępowania przygotowawczego i jurysdykcyjnego.

Dnia 20 października po raz kolejny będziemy obchodzić Międzynarodowy Dzień Mediacji. Z tego też względu chciałbym zwrócić uwagę Pana Ministra na zagadnienie mediacji po wyroku skazującym, jako formę dobrowolnej aktywności skazanych, która skutecznie mogłaby przyczynić się do ich readaptacji społecznej. Instytucję niezmiernie potrzebną, a zarazem nieuregulowaną w sposób formalny w stadium wykonania orzeczenia, o którą od lat „upominają się” zarówno mediatorzy, jak i środowisko naukowe.

Nadmienić przy tym należy, iż w/w kwestia była przedmiotem wystąpień generalnych Rzecznika Praw Obywatelskich już od 2000 r. W ostatnim piśmie skierowanym do Ministra Sprawiedliwości dnia 20 stycznia 2011 r. (RPO-618035/09/II/721), Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał na potrzebę wprowadzenia odpowiedniej regulacji ustawowej, której punktem wyjścia byłby przepis art. 162 § 1 k.k.w. W odpowiedzi na powyższe, Minister Sprawiedliwości, w piśmie z dnia 3 marca 2011 r. (DPC-V-072-1/11/3) zapewnił, iż w Departamencie Praw Człowieka są prowadzone prace dotyczące zmiany uregulowań prawnych m.in. w zakresie mediacji w

postępowaniu karnym wykonawczym. Wskazał on również, że z uwagi na kontrowersyjność zagadnienia, podjęcie decyzji o rozpoczęciu prac legislacyjnych wymaga pogłębionej analizy.

Ostatecznie ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 240, poz. 1431) nie wprowadziła pożądanej regulacji, a zmiany art. 162 § 1 k.k.w. miały charakter wyłącznie redakcyjny. Kolejne nowelizacje Kodeksu także nie doprowadziły do oczekiwanej modyfikacji.

Z tego też względu mediacja po wyroku jest instytucją wciąż nieuregulowaną formalnie w Kodeksie karnym wykonawczym, mimo że pozytywnie mogłoby to wpłynąć zarówno na przebieg resocjalizacji osadzonego, jak i zadośćuczynienie pokrzywdzonemu, w szczególności w sytuacji konfliktu stron pozostających ze sobą w bliskich lub stałych relacjach np. rodzinnych lub sąsiedzkich. Pojednanie stron w ramach postępowania wykonawczego mogłoby przyczynić się również do obniżenia kosztów wymiaru sprawiedliwości, ograniczyć wtórną przestępczość oraz wzmocnić funkcję kontrolną wykonania wyroku w stosunku do skazanego na kary nieizolacyjne.

Obecnie jedynie treść art. 162 § 1 k.k.w. nawiązuje do zagadnienia mediacji i tworzy jej regulację szczątkową. Artykuł ten bowiem nakazuje sądowi penitencjarnemu uwzględnić ugodę zawartą w wyniku mediacji przy rozpatrywaniu wniosku o warunkowe przedterminowe zwolnienie. Tak skonstruowany przepis wywołuje dość znaczne spory w doktrynie, z uwagi na odmienne postrzeganie istoty mediacji w postępowaniu wykonawczym. Część przedstawicieli nauki¹ uważa, że przepis ten nakazuje brać pod uwagę ugodę zawartą z pokrzywdzonym w wyniku mediacji przeprowadzonej w postępowaniu przygotowawczym lub jurysdykcyjnym, ze względu na brak odpowiedniej regulacji w Kodeksie karnym wykonawczym (art. 1 § 2 k.k.w.). Inni² natomiast podnoszą, że uгода, o której mowa w art. 162 § 1 k.k.w. ma charakter instytucji autonomicznej i właściwej wyłącznie postępowaniu wykonawczemu. Zwolennicy tego poglądu wskazują, iż mediacja uregulowana w Kodeksie postępowania karnego służy innym celom niż ta w postępowaniu wykonawczym, stąd też należałoby ją szerzej unormować w Kodeksie karnym wykonawczym. Kolejna zaś grupa³ uznaje, iż obowiązujące przepisy są wystarczające, aby bazując na regulacji zawartej w Kodeksie postępowania karnego przeprowadzić mediację w postępowaniu wykonawczym.

Niezależnie od powyższego, mediacja w postępowaniu wykonawczym aktualnie nie funkcjonuje. Sądy penitencjarne przed rozpatrzeniem wniosku o warunkowe przedterminowe zwolnienie nie kierują spraw do instytucji lub osoby do tego uprawnionej, w celu przeprowadzenia

¹ K. Postulski, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2016, LEX; K. Dąbkiewicz, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 473; S. Leleń, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 719-720.

² D. Michta, A. Szczepański, *Mediacja w postępowaniu wykonawczym*, Palestra 2013, s. 79-85.

³ T. Szymanowski, *Kodeks karny wykonawczy po nowelizacjach z 2003 r.*, Państwo i Prawo, 2004, z. 3, s. 40; E. Bieñkowska, *Mediacja w sprawach karnych*, Warszawa 2011, s. 14.

postępowania mediacyjnego między pokrzywdzonym i skazanym, co powoduje, że dyspozycja zawarta w art. 162 § 1 k.k.w. jest niewypełniana.

W moim przekonaniu, niezbędne jest stworzenie odrębnej regulacji w Kodeksie karnym wykonawczym, oderwanej od przepisu art. 162 k.k.w., która pozwoliłaby na podjęcie mediacji na każdym etapie postępowania wykonawczego. Należałoby także określić tryb i warunki prowadzenia mediacji w w/w stadium postępowania karnego.

Biorąc powyższe pod uwagę, uprzejmie proszę Pana Ministra o podjęcie inicjatywy legislacyjnej w przedmiocie wprowadzenia w sposób formalny mediacji na etapie postępowania wykonawczego.

Podpis na oryginale